

Kontroll og overvåking

Advokat Sigurd Øyvind Kambestad og advokat Lene Liknes Hansen

De klassiske kontrolltiltak

- Tiltak som iverksettes for å:
 - påse at arbeid utføres
 - avdekke mulige brudd på arbeidsavtalen – i form av brudd på arbeidsplikten, tyveri, ødeleggelse o.l..
- Slike kontrolltiltak iverksettes uten at det er grunnlag for mistanke mot den som blir undersøkt, men man vet at det statistisk forekommer brudd.
- Eksempler
 - Bruk av GPS i biler for å ha kontroll på bilens lokasjon og utført/ikke-utført arbeid
 - Når det blir plukket ut tilfeldige personer i sikkerhetskontrollen på flyplassen

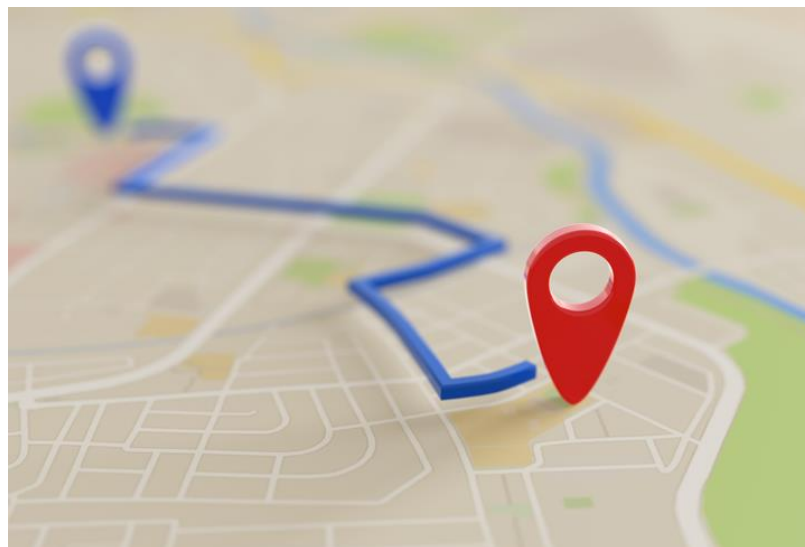
Kontrolltiltak på grunn av mistanke

- Når arbeidsgiver undersøker om en konkret arbeidstaker har stjålet noe, vært fraværende uten lovlig grunn osv. – er det egentlig ikke et kontrolltiltak, men etterforskning
- Loven skiller ikke mellom kontrolltiltak og etterforskning
- Selv om loven ikke skiller, er det forskjell mellom de to typetilfellene
- Arbeidsmiljøloven definerer ikke "kontrolltiltak"
- Bestemmelsene er preget av å være tilpasset de klassiske kontrolltiltakene

Eksempler på kontrolltiltak

- Innsyn i e-post
- Skjult etterforskning – bruk av "hemmelig kunde"
- Overvåking av internett- eller telefonbruk
- Sporing via for eksempel mobil og GPS
- Videoovervåking av arbeidsplassen
- Ransaking eller kroppsvisitering
- Testing for å avdekke misbruk
- Produksjonskontroll
- Helseundersøkelser
- Tilgangskontroll

Merker kvinner med mens

Groteske kontrolltiltak i norsk bedrift

Koder for å gå på do, og røde bånd for at sjefen skal se at du har menstruasjon. Dette er noen av kontrolltiltakene som praktiseres på norske arbeidsplasser.

LINDA JOHNSEN ØRSTAVIK

Det skjer etter alle solemerker omfattende brudd på både arbeidsmiljølovens og personopplysningslovens bestemmelser i norsk arbeidsliv. Det viser en ny undersøkelse fra den YS-tilknyttede fagorganisasjonen Parat om datalagring, kontroll og overvåking i arbeidslivet. Parats medlemmer er jevnt fordelt mellom privat og offentlig sektor. Aftenposten har fått tilgang til deler av undersøkelsen, som legges frem på tirsdag.

Resultatene bygger på svar fra 639 av 1148 tillitsvalgte i alle sektorer. Det ble stilt spørsmål rundt to hovedområder; kontrolltiltak på arbeidsplassen og personalmapper.

Mye overvåking. Elektroniske nøkkelkort og annet elektronisk adgangskontrollsystem er det vanligste kontrolltiltaket, ifølge 66 prosent av de spurte. 46

Personvern

Er du usikker på dine rettigheter i forhold til regler om personvern og jobben? Sjekk med Datatilsynet og de store organisasjonene i arbeidslivet.

Kamera på jobben: Slik overvåking er lovlig, men det må være særlige behov, ifølge Datatilsynet.

Jobbintervju: Virksomheten kan ikke spørre deg om hva som helst. Arbeidsmiljøloven og enkelte andre lover (likestillingsloven, diskrimineringsloven) setter visse grenser, for eksempel om du er organisert i en viss organisasjon eller om din seksuelle legning.

Kredittverdighet: Kan sjekkes av en mulig arbeidsgiver hvis du søker en ledende jobb med betydelig økonomisk medarbeider. Ja hvis du vil bli økonomidirektor, nei hvis du skal sitte i kassen i en matbutikk.

Aftenposten fakta

prosent oppgir at de har stemplingsur eller annen tidsregistrering, mens 32 prosent registrerer tidsbruk og effektivitet. 31 prosent har kameraovervåking, og 16 prosent har ingen kontrolltiltak på arbeidsplassen.

Parat, som har ca. 30 000 medlemmer, får stadig inn mer eller mindre hårreisende saker til vurdering fra både tillitsvalgte og menige medlemmer, knyttet til bruken av ulike kontrolltiltak. I en bedrift måtte de ansatte taste inn koder på kontor-telefonen som detaljert beskrev hvor de befant seg.

I én bedrift ble alle kvinnelige ansatte pålagt å gå med rødt armbånd de dagene i måneden de hadde menstruasjon. Da kunne arbeidsgiver se at de hadde en legitim grunn til å gå hyppigere på toalettet.

Misbruk. – Dette er det som er den store utfordringen med kontroll og overvåking i arbeidslivet. Når det ikke klargjøres hva overvåkingen skal brukes til, og evalueringen uteblir, kan disse kontrolltiltakene brukes til ting som det absolutt ikke er ment for, sier Hans-Erik Skjæggerud, leder i Parat.

«Når det ikke klargjøres hva overvåkingen skal brukes til, og evalueringen uteblir, kan kontrolltiltakene brukes til ting de absolutt ikke er ment for»

Hans-Erik Skjæggerud, leder i Parat

I en annen bedrift kunne en telefonselger fortelle at hun måtte taste dokoden hver gang hun skulle på toalettet. Da nærmeste leder konfronterte henne med for hyppig toalettfravær på en dag med urolig mage, opplevde hun det som en ubehagelig form for overvåking.

Ifølge loven skal behov, utforming og gjennomføring av kontrolltiltak drøftes og evalueres med tillitsvalgte. Ansatte skal også få informasjon om formålet, konsekvensene, gjennomføring og varighet av tiltakene.

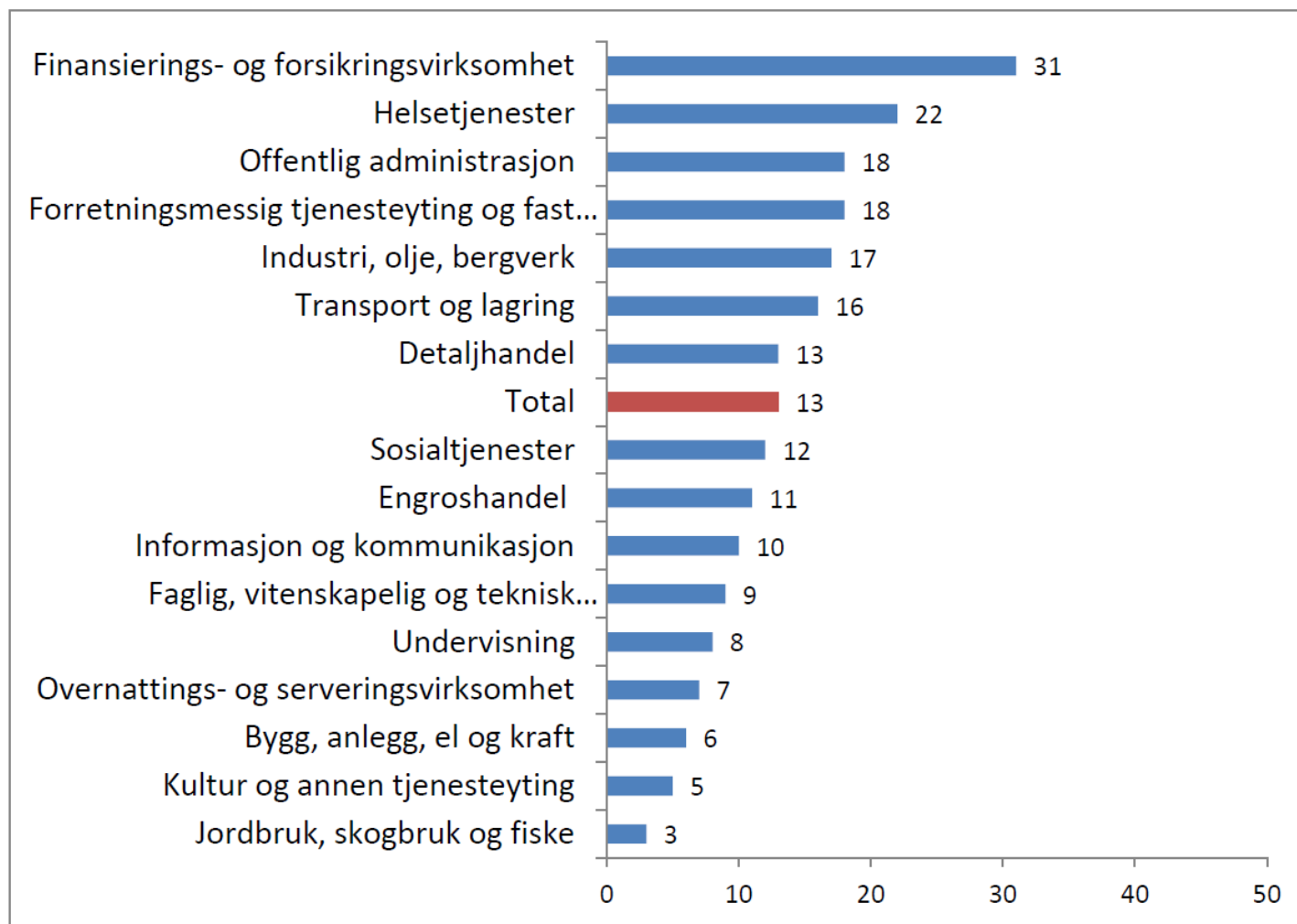
Når over halvparten oppgir at kontrolltiltakene ikke er drøftet er dette alvorlig.

– Denne undersøkelsen bekrefter dessverre at norske arbeidsgivere i stor grad ikke følger opp bruk av egne kontrolltiltak, og slik kan vi ikke ha det, sier Skjæggerud.

Også når det gjelder personalmapper og arkiv, viser resultatene av undersøkelsen at ca tre av fire virksomheter ikke har rutiner for innsyn i personalmapper. Slike rutiner skal virksomhetene ha etter loven.

linda.orsvik@aftenposten.no

Figur 2.2 Kontroll med kommunikasjon, totalt og etter bransje. Prosent. N = 7741.

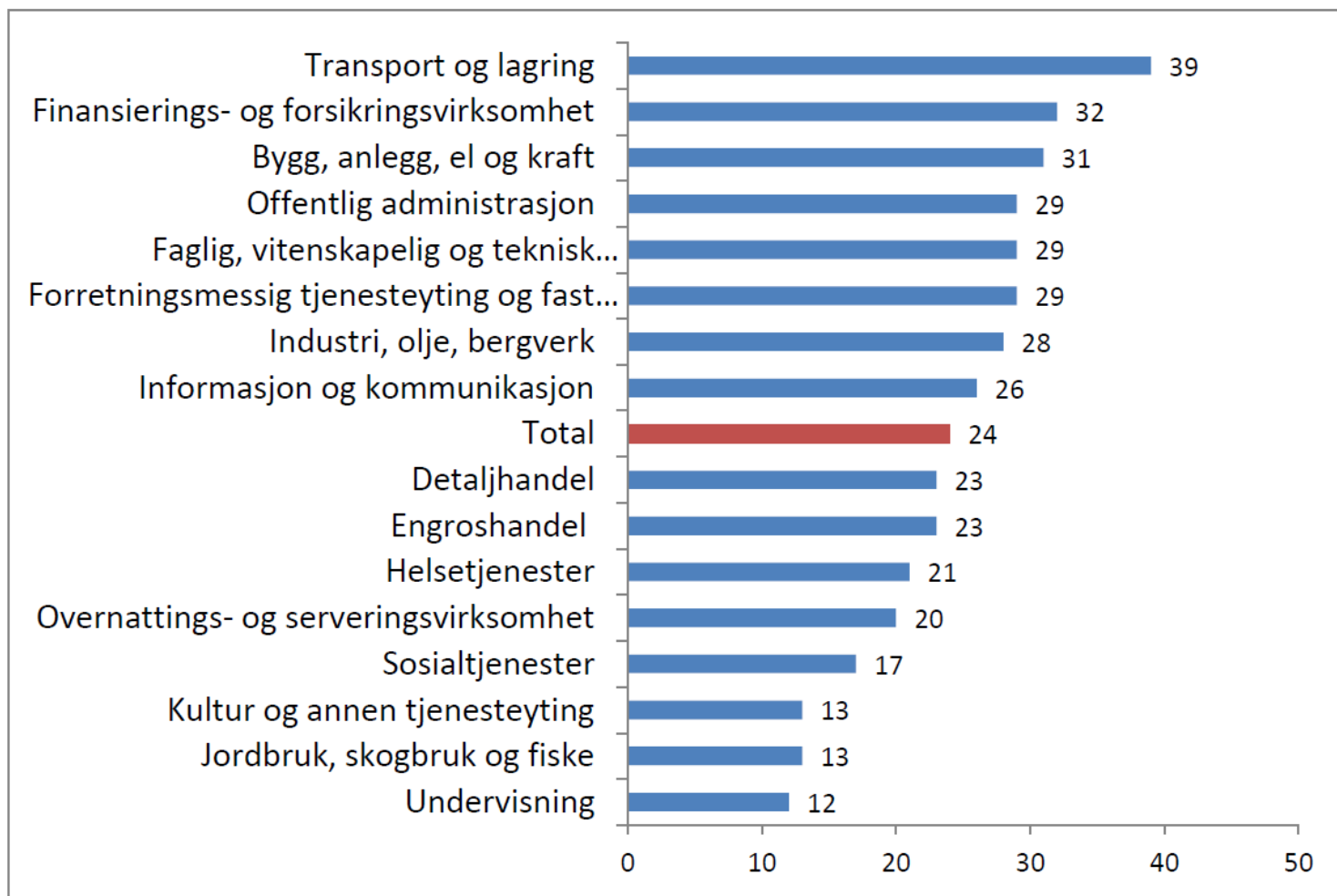

Digital kontroll og overvåking av arbeid

Omfang og praksis

Fafo-rapport 2016:05

Figur 2.3 Kontroll med arbeidet, totalt og etter bransje. Prosent. N = 7741.

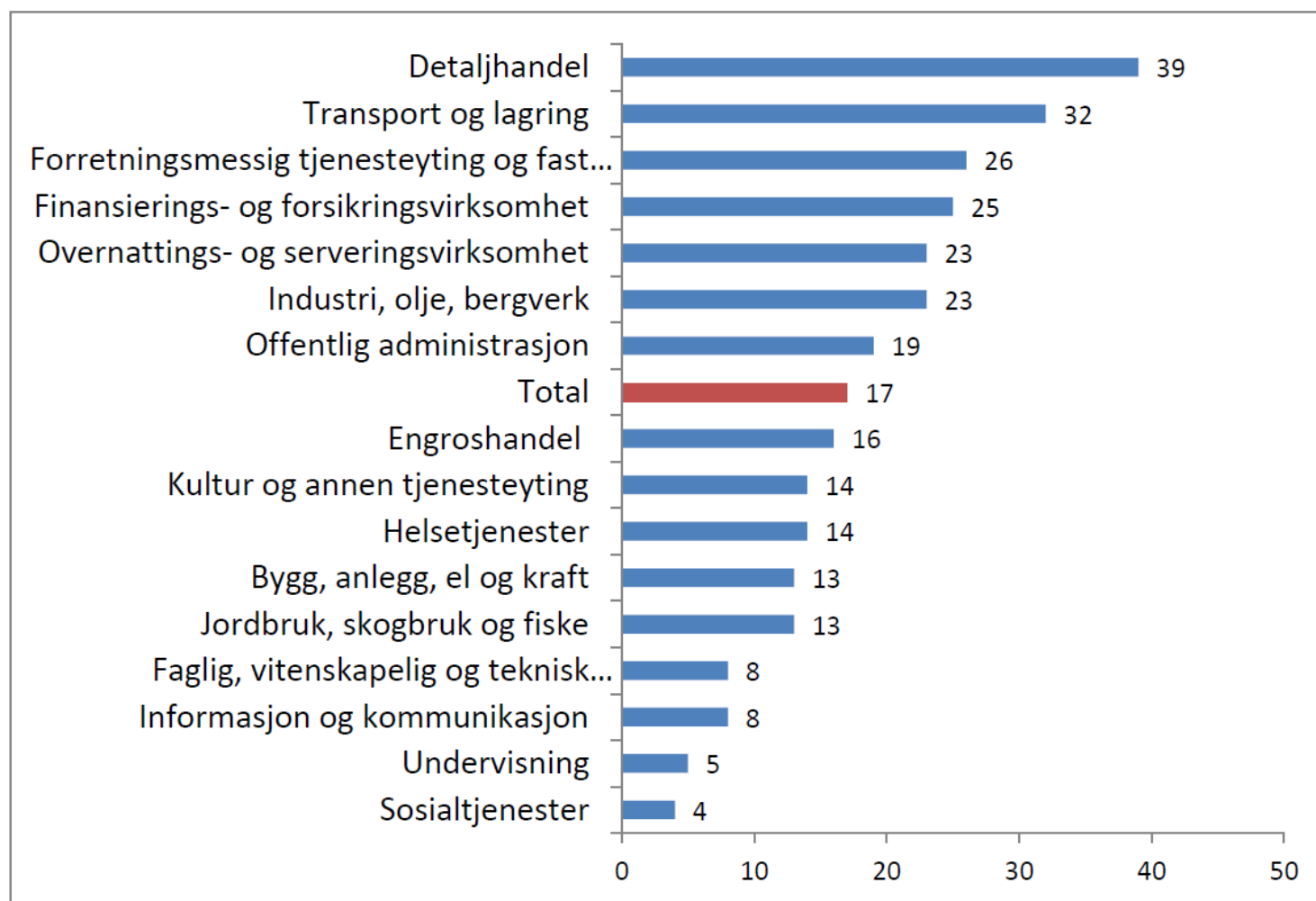

Digital kontroll og overvåking av arbeid

Omfang og praksis

Fafo-rapport 2016:05

Figur 2.4 Kameraovervåking av arbeidet, totalt og etter bransje. Prosent. N = 7741.

Digital kontroll og overvåking av arbeid

Omfang og praksis

Fafo-rapport 2016:05

Kontrolltiltak

- Arbeidsgivers styringsrett
- Begrensninger:
 - Personopplysningsloven/GDPR
 - Arbeidsmiljøloven kapittel 9
 - Hovedavtalen YS-NHO § 9-11 og tilleggssavtale V
- Interesseavveining: virksomhetens behov for kontroll vs. ulemper for arbeidstaker

Vilkår for innføring av kontrolltiltak

- Arbeidsmiljøloven § 9-1 – Grunnvilkår for kontrolltiltak
 - **Saklig grunn**
 - **Forholdsmessig**
- Hovedavtalen mellom YS og NHO, tilleggsavtale V
 - Viser til Arbeidsmiljøloven kapittel 9
 - Nødvendig og saklig
- Beskytte mot vilkårlig inngrep i en persons integritet

Forholdet til personopplysningsloven/GDPR

- Kontrolltiltak vil alltid innebære behandling av personopplysninger
- Personopplysningsloven/GDPR regulerer behandlingen av personopplysninger
 - Krav til behandlingsgrunnlag, GDPR art. 6
 - Angitt formål bestemmende for behandlingen, GDPR artikkel 5 nr. 1 bokstav b) og 6 nr. 4

Prosessregler for innføring av kontrolltiltak

- Krav om drøfting med tillitsvalgte
 - Arbeidsmiljøloven § 9-2 (1)
 - Hovedavtalen YS-NHO § 9-11 nr. 2 og tilleggssavtale V punkt 3
- Hva skal det drøftes om?
 - Behov
 - Utforming
 - Gjennomføring
 - Endringer
- Når skal det drøftes?
 - Så tidlig som mulig
- Tillitsvalgte komme med innspill, men ikke krav om enighet
- Tiltakene skal jevnlig evalueres

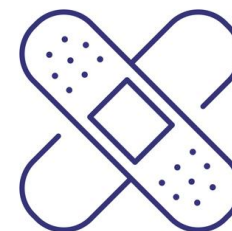
Informasjon til ansatte om innføring av kontrolltiltak

- Ansatte skal informeres om kontrolltiltak
 - Arbeidsmiljøloven 9-2 (2)
 - Hovedavtalen YS-NHO tilleggssavtale V punkt 4
- Når skal det informeres?
 - FØR tiltaket innføres
- Hva skal det informeres om?
 - Formålet med kontrolltiltaket
 - Konsekvenser og gjennomføring
 - Antatt varighet

Særlige tilfeller

- Innhenting av helseopplysninger ved ansettelse, aml. § 9-3
- Medisinske undersøkelser, aml. § 9-4
- Innsyn i arbeidstakers e-post, aml. § 9-5
 - Forskrift om arbeidsgivers innsyn i e-postkasse
- Kameraovervåking, aml. § 9-6
 - Forskrift om kameraovervåking i virksomhet'
 - Hovedavtalen YS-NHO § 9-11

Rt-2013-143 Avfallsservice

TORS DAG

20. OKTOBER 2011
NR. 283 (UKT 42 - 144. BMS.)

GA SEG MED ET SMIL: Eks-fylkesordfører får viktige verv

SIDE 18, DEL 1

Bergens Tidende

www.bt.no

ÅRETS REGIONAV I EUROPA

HODGEMAN, SOGA OG TONGAAR ER 20. LANDET FOR BIL

Stor glede over mulig ME-kur

ME-PASIENT
Anette Gilje jubler over nyheten om at to bergenskeger har funnet mulig kur med ME.
— Dette er bare så utrolig viktig, sier Gilje. **SIDE 9, DEL 1**

Bush mislikte SV-politikken

BOKKOTTEN av Stortingsberg skyldtes mer enn telefonens telen, sier amerikanske kilder. Bush mente at SV fikk for mye makt i den nye regjeringen.
SIDE 6, DEL 1

i dag film

Morsom åpning
123 456

Roman Polanski åpnet BIFF med en enkel, men komisk versjon av middelklasse-liv.
SIDE 4-5 OG 8-9, DEL 2

Bunnpris-eier sulten på vekst

BUNNPRISEIER Thomas Sandland er Vestlandets egeneste kjøpmann. Og slurve vil han bli. **SIDE 24-25, DEL 1**

leder

Innsyn i offentlige dokumenter
er en forutsetning for ytringsfrihet
SIDE 2, DEL 1

Sjåfører føler seg overvåket på jobb

SPORER: Det kommunale selskapet der egen Bydrift har installert GPS-systemer som i seg selv er hver bilene er. — De ansatte vil på hva som registreres, hva det skal brukes til og hvem som har tilgang på informasjon som samles inn, sier regionleder Kåre Kvalvåg i Parat.

■ De ansatte i Bergen Bydrift har klaget bedriften inn for Datatilsynet. Årsaken er GPS-systemer som sporer bilene til Bydrift. — Dette oppfattes som overvåking, sier Kåre Kvalvåg i fagorganisasjonen Parat.

■ Datatilsynet får et økende antall klager på GPS-sporing. — På enkelte arbeidsplasser overvåkes ansatte detaljert, sier fagansvarlig i Datatilsynet, Mari Hersoug Nedberg.

SIDE 4-5

Slår av GPS-senderne

Bergen Bydrift lytter til de ansatte, og slår av sitt eget GPS-system inntil videre. Nå ønsker begge parter et klarere lovverk.

ANNEKSTEDT ELMAR NEDBERG
regionleder i Parat

Torsdag skrev Bergens Tidende at ansatte i Bergen Bydrift har klaget arbeidsgiveren inn til Datatilsynet. Årsaken er at Bydrift har montert små detaljerte overvåkingssystemer i 37 av sine 52 biler. Nå står virksomheten på tærne, og deaktiverer sitt eget GPS-system Soga inntil videre.

— Når det kommer påstander om at ansatte opplever ubehag med slike usikker i bilene, må vi ta det alvorlig, sier administrerende direktør Trond Lomseth.

Han mener imidlertid at de har hatt en god og tydelig dialog med de ansatte før og under installasjonen av GPS-senderne, som på en svært detaljert måte registrerer kjøretøyenes posisjon og kjøretøyets. Selv om Lomseth er uenig med fagforbundet Parat, mener han det er uproblematisk å deaktivere GPS-senderne fram til det foreligger en vurdering av tiltaket fra Datatilsynet.

— GPS er ikke noe presisjonsprosjekt for oss. Det er en varm potet, nasjonal, og jussen er kompleks. Når det kommer slike påstander føler vi at det er forumulig å smugle ned fram til den juridiske vurderingen foretar, sier direktøren.

— GPS er ikke noe presisjonsprosjekt for oss. Det er en varm potet, nasjonal, og jussen er kompleks. Når det kommer slike påstander føler vi at det er forumulig å smugle ned fram til den juridiske vurderingen foretar, sier direktøren.

— Nå lærer seg loven
Advokat Karine Rygh Mønstad

Fremtidens rusmiddelpolitikk i et folkehelseperspektiv

fakta
GPS-saken

- Torsdag skrev Bergens Tidende at ansatte i Bergen Bydrift har klaget arbeidsgiveren inn til Datatilsynet.
- Årsaken er at Bydrift har montert små detaljerte overvåkingssystemer i 37 av sine 52 biler.
- 22 av bilene har installert Bydrifts egen Soga-system, som overvåker kjøretøyets posisjon og kjøretøyets på en svært detaljert måte.
- Wenner Anders Skjoldrud mener saken på den ene, og at de til et tidspunkt er i en svært opplyst situasjon.
- Bruk av GPS-teknologi til sikkerhet og kontroll er et tema som er i fokus i mange virksomheter.

UBEHAG: Når det kommer påstander om at ansatte opplever ubehag med GPS-ussig i bilene, må vi ta det alvorlig, sier administrerende direktør Trond Lomseth i Bergen Bydrift.

arbeidsmiljøloven og personopplysningsloven.

— Generelt har arbeidsgivere for liten oversikt og kunnskap om hvor grensen går, og hva de kan gjøre med GPS-systemer. De må rett og slett lære seg mer om de rettslige rammen for kontrolltiltak og personvern, sier hun, og legger til at hun ønsker at arbeidsgiverorganisasjonene kommer på banen for å opplyse sine medlemmer om regelverket.

Mari Hersoug Nedberg i Datatilsynet sier de håper å få forebyggende tiltak i løpet av et par uker.

Hun har forståelse for at regelverket kan oppfattes som utilgjengelig for enkelte, men mener likevel at det er gode nok.

— Det er kommet en del regelendringer den siste tiden, som at Arbeidstilsynet har fått påleggskompetanse i slike saker. Nå trenger vi litt tid for å se hvordan dette virker, før vi eventuelt går inn for nye regler. Likevel tror jeg det er ganske

vanskelig å detaljregulere en enkelt teknisk virkely som GPS, sier Nedberg.

Fortsetter GPS-sporingen

Selv om Bydrifts egen Soga-system nå skal slås av i de 22 bilene som har det systemet installert, fortsetter sannsynsreguleringen av opplysninger i de to andre systemene som eies av oppdragsfirmaet Mesta og Bergen kommune. Det er ukjent om de vil bli deaktiveret, og en del av en normal arbeidsprosessen, mener Bydrift-direktør Lomseth.

— Denne er arbeidsverktøyet for kundene våre, og inneholder opplysninger som kan de har tilgang til. Hovedsakelig bruker de dette som grunnlag for dokumentasjon for videre arbeid og fakturering, sier han.

Han understreker at hensikten med Soga-systemet aldri var å overvåke de ansatte.

— Opplysningene er brukt på produktionsledelsen for å sikre en best mulig utnyttelse av kjøretøyene våre med færrest mulig

Sjåfører føler seg overvåket på jobb

DATATILSYNET VARSLET: I Bergen Bydrift registreres de ansatte i kjøretøyene med et minussystem. Bydrift er av og på fagforbundet Parat har klaget saken inn for Datatilsynet.

avvik, og sørge for at de kjører så miljøvennlig som mulig. Vi har full tillit til våre medarbeidere, sier Lomseth.

Rt-1991-616 og Rt-2001-668

Videoovervåking

Andre eksempler rettspraksis

- LB-2018-155792 – Bruk av engasjert privatetterforsker
- RG-2010-310 – Kontroll av vesker o.l.
- RG-2007-56 – Kontroll hjemme, fremprovosert hendelse
- RG-2007-855 – Kontroll hjemme, spaning
- LG-2013-191191 – Avdekking av tyveri
- LG-2006-128425 – Hemmelig kunde

